

Małgorzata Pietrasiak

Uniwersytet Łódzki

**BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE
W NOWYCH PAŃSTWACH ASEAN:
KAMBODŻY, LAOSIE, WIETNAMIE (CLV)**

1. Wstęp

Przystąpienie do ASEAN Wietnamu (1995 r.), Laosu (1997 r.) i Kambodży (1999 r.) było początkiem procesu integracji tych nowych państw w okrzepłej, bo istniejącej od 1967 r. strukturze. Proces jest tym trudniejszy, że dotyczy państw słabszych gospodarczo od pozostałej piątki (poza Myanmarem, który stał się członkiem razem z Laosem w 1997 r. i również jest państwem biednym). Na 9. szczycie ASEAN, który odbył się w październiku 2003 r. na Bali, strony zgodziły się utworzyć do 2020 r. Wspólnotę Gospodarczą ASEAN (ASEAN Economic Community AEC). Państwa CLV rozpatrują tę inicjatywę jako szansę dla swojego rozwoju, ale obciążoną pewnym ryzykiem. Podejmowane przez te państwa działania łączą zarówno pomoc wewnątrz ASEAN, współpracę między CLV, ale również indywidualną dostosowaną do konkretnych realiów własną politykę¹. Jednym z jej elementów jest stworzenie korzystnych warunków do dokonywania bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ).

BIZ to kapitał długoterminowy bazujący na długoterminowych zyskach i związany z zabezpieczeniem przez inwestora kontroli i zarządzania przedsiębiorstwem. „Wpływ i kontrola” jest tym elementem, który wyróżnia BIZ od innych form napływu kapitału międzynarodowego².

¹ T. Vo Tri, *Can The CLV Effectively engage in the ASEAN integration*, Paper for presentation at the Seminar „Accelerating Development in the Mekong Region – the Tole of Economic Integration”, Siem Reap, 26-27 June 2006, s. 9.

² *The Mekong Region, Foreign Direct Investment*, August 2006, ADB Institute, s. 10.

Aby przybył kapitał BIZ, władze muszą zapewnić wewnętrzny klimat inwestycyjny, pod którym kryją się: stabilność polityczna, środowisko makroekonomiczne, infrastruktura społeczna i fizyczna, poziom rozwoju instytucjonalnego, pozytywny stosunek do świata zewnętrznego i procesów globalizacyjnych.

Jeśli chodzi o kraje CLV, to w tych ww. komponentach są określone luki: słaba infrastruktura, ograniczone wewnętrzne możliwości, jak np. kapitał ludzki, niedoskonały system prawny i struktura administracyjna, niewydolny sektor bankowy oraz niestabilna sytuacja w niektórych krajach (np. Kambodży). To wszystko powoduje określony element ryzyka inwestycyjnego i w związku z tym kapitał tu inwestowany jest najczęściej przewidziany na szybki zysk. Takie inwestycje są określane jako *footloose*, czyli takie, które mogą się szybko przemieszczać³. Celem artykułu będzie pokazanie, jak zmieniały się i jakie są obecnie warunki dla BIZ w państwach CLV, skąd pochodzi kapitał i jak zmieniały się jego źródła oraz w jakich dziedzinach najchętniej w tych państwach jest on inwestowany.

2. Kambodża

Polityka zorientowana na otwarcie rynku rozpoczęła się w połowie lat 80., czyli mniej więcej w tym samym okresie co w pozostałych państwach Indochin. Projekt liberalizacji inwestycji zagranicznych parlament kambodżański przyjął w roku 1989. Proinwestycyjne działania skutecznie utrudniała niestabilna sytuacja, kryzys rządowe, walki z Czerwonymi Khmerami oraz przeorientowanie polityki państwa, związane z opuszczeniem Kambodży przez wojska wietnamskie.

W połowie lat 90. powstał Departament ds. Inwestycji (Cambodian Investmet Board – CIB), który podlegał Radzie Rozwoju Kambodży (Council for Development of Cambodia). To rada odpowiadała za inwestycje zagraniczne. 4 sierpnia 1994 r. parlament przyjął ustawę dotyczącą regulacji inwestycji w Kambodży. Nowe uregulowania zakładały 8-letnie wakacje podatkowe, a następnie wprowadzenie ulgowej, 9-procentowej, stawki podatku dochodowego od osób prawnych (w porównaniu ze standardowymi 20%). Gwarantowano wolność zwrotu zysków oraz realizację inwestycji bez płacenia podatku zatrzymanego. Zagwarantowano, że przedsiębiorstwa nie zostaną znacjonalizowane, a ceny nie będą kontrolowane. W roku 2000 zniesiono podatek obrotowy. Reżim inwestycyjny w Kambodży przeszedł gruntowne zmiany w 2003 r. Nowe prawo o inwestycjach weszło w życie w 2005 r. i było bardziej transparentne. 8-letni okres zwolnienia z podatków został zmieniony na 3-letni i mógł być przedłużony w określonych okolicznościach dla wszystkich, zarówno dla zagranicznych, jak i dla miejscowych, inwestorów. Ten dodatkowy okres był uzależniony od warunków krótkoterminowych. Od maja 2005 r. wprowadzono 20-procentowy podatek dochodowy dla wszystkich nowych inwe-

³ Tamże.

stycji, krajowych i zagranicznych. Wiązało się to ze zniesieniem na następne 5 lat dotychczas obowiązującego 9-procentowego podatku dochodowego od inwestorów zagranicznych, który obowiązywał od 5 sierpnia 1994 r. Po okresie wakacji podatkowych przedsiębiorcy płacą jednakowy standardowy podatek (ok. 20%), a wszystkie poprzednie zaaprobowane projekty 9% przez kolejnych 5 lat.

Ważną zachętą jest uproszczona 14-dniowa procedura rejestrowania inwestycji, wszystkie formalności załatwia się w CIB. Istnieje 7 grup roboczych, które obsługują sektor prywatny i publiczny współpracujący z CIB i ułatwiają monitoring, promocję i załatwianie formalności. Forum inwestycyjne spotyka się 2 razy w roku, a przewodniczy mu premier. W grudniu 2005 r. wyrażono zgodę na funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych, a w marcu 2006 r. uruchomiono pierwszą z nich – Bavet – niedaleko granicy z Wietnamem⁴. Specjalne strefy ekonomiczne mają być rozlokowane głównie na granicy z Wietnamem i Tajlandią⁵. Pozytywnym momentem w procesie modernizacji systemu gospodarczego było przyjęcie Kamboży do WTO w 2004 r.

3. Laos

Proces liberalizacji gospodarki Laosu rozpoczął się w 1986 r. wraz z przyjęciem Nowego Ekonomicznego Mechanizmu. Jednym z elementów programu było przyjęcie Zagranicznego Kodeksu Inwestycji (*Foreign Investment Code*) w lipcu 1988 r. oraz utworzenie Komitetu Zarządzania Zagranicznymi Inwestycjami (FIMC). Na początku celem rządu Laosu była restrukturyzacja przedsiębiorstw państwowych, a zagranicznych inwestorów zachęcano do działań związanych z tymi celami. Kodeks Inwestycji (*Investment Code*) zamieniono na ustawę o promocji i zarządzaniu zagranicznymi inwestycjami w lipcu 1994 r., którą następnie zrekonstruowano w 2004 r.⁶

Na podstawie znowelizowanej ustawy inwestycje ze 100-procentowym udziałem kapitału zagranicznego są dopuszczalne we wszystkich sektorach poza górnictwem i energetyką. W spółkach *joint ventures* kapitał zagraniczny może osiągać poziom do 30%. Oprócz tego ustawa wymienia kontrakty biznesowe.

Podatki są uzależnione od usytuowania geograficznego oraz istniejącej infrastruktury. Inwestycje w strefie I mają 7-letnie wakacje podatkowe i 10-procentowy podatek koncesyjny (w porównaniu ze standardową stawką – 35%). Inwestycje w strefie lepiej przygotowanej (strefa II) są zwolnione z podatku na okres 5-letni i mają stawkę podatkową 5,5% przez kolejne 3 lata oraz w kolejnych latach 15%.

⁴ *The Mekong...*, s. 19.

⁵ N. Freeman, *The right materials*, http://www.fdimagazine.com/news/fullstory.php/aid/2111/The_right_materials.html, 1.02. 2009.

⁶ *Law on the Promotion of Foreign Investment*, 22.10. 2004, <http://invest.laopdr.org/investlaw04.pdf>, 5. 02. 2009 r.

Inwestycje na obszarze z dobrą infrastrukturą mają 2 lata zwolnienia podatkowego i następnie inwestorzy płacą połowę standardowych podatków przez kolejne 2 lata, a następnie standardowe podatki.

W sektorze leśnym rząd ustanowił Zarząd Plantacji Laotańskich (Lao Plantation Authority) i inwestycje w tej gałęzi muszą być dostosowane do tej struktury. Inwestorzy projektów w górnictwie i energetyce negocjują stawki podatkowe. Jeśli chodzi o usługi, to wolna gra sił rynkowych dotyczy głównie telekomunikacji, natomiast w innych sektorach, np. edukacji czy turystyce, rynek, jak to przedstawia rząd, jest relatywnie „otwarty”⁷.

FIMC ma aspiracje, aby, podobnie jak w Kambodży, można było załatwiać wszelkie formalności w jednym miejscu w ciągu maksymalnie 60 dni, ale w prawie inwestycyjnym Laosu wciąż jeszcze brak jest wielu potrzebnych regulacji⁸. W Laosie, podobnie jak w Kambodży, tworzone są specjalne strefy ekonomiczne, pierwszą z nich jest Savannakhet.

4. Wietnam

W gronie trzech państw podlegających analizie Wietnam radzi sobie najlepiej – jest państwem najbardziej rozwiniętym gospodarczo, stabilnym, reformy zostały zainicjowane najwcześniej i są wprowadzane konsekwentnie. Już w 1986 r. rozpoczął się proces transformacji zwany *doi moi* (z języka wietnamskiego w dowolnym tłumaczeniu „przebudowa”), którego celem miało być otwarcie Wietnamu na świat zewnętrzny i liberalizacja gospodarki. Bezpośrednim efektem polityki otwarcia były inwestycje zagraniczne i ścisła integracja z gospodarką światową. Pierwszym krokiem w tym kierunku było przyjęcie ustawy o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych (29 listopada 1987 r.) Od grudnia 1988 r. zaczęły powstawać spółki mieszane, a jesienią 1990 r. nastąpiła nowelizacja zasad ich funkcjonowania, zezwolono na współdziałanie z firmami zagranicznymi prywatnym firmom wietnamskich.

Ustawa o inwestycjach zagranicznych wyróżniała 3 rodzaje przedsiębiorstw zagranicznych: kontrakty biznesowe (*business cooperation contracts*), spółki mieszane *joint ventures* oraz przedsiębiorstwa z pełnym kapitałem zagranicznym. Zagraniczne inwestycje w przemyśle naftowym i komunikacji mogły należeć tylko do tej pierwszej grupy i były ściśle limitowane. W niektórych sektorach: transport, konstrukcje stoczniowe, lotniska, plantacje leśne, turystyka, aktywność kulturalna były to spółki *joint ventures* z udziałem przedsiębiorstw państwowych, z kolei przedsiębiorstwa całkowicie prywatne mogły powstawać pod specjalnymi warunkami⁹. Inwestorom proponowano 2-letni okres zwolnienia z podatków, a następnie preferen-

⁷ Informacja na temat sytuacji w Laosie przedstawiona na forum WTO, http://www.wto.org/english/news_e/news04_e/laos_28_oct04_e.htm, 1.02. 2009 r.

⁸ *The Mekong Region...*, s. 20.

⁹ Tamże.

cyjne podatki 15-procentowe i 25-procentowe w priorytetowych sektorach (standardowe podatki wynosiły 35%). W 1990 r. nowe zasady zezwalały na zakładanie spółek *joint ventures* wietnamskim przedsiębiorstwom prywatnym. W 1992 r. ponownie znowelizowano ustawę.

Wzrost zagranicznych przedsiębiorstw był znaczny – z poziomu bliskiego 0 do 34,1% prywatnej produkcji. Jednakże większość z nich były to spółki *joint ventures*; do końca 2000 r. ponad 65% zagranicznych inwestycji były to spółki tego typu¹⁰.

Liberalizacja handlu w Wietnamie musiała być połączona z wieloma innymi reformami, szczególnie reformą przedsiębiorstw państwowych. Ważną rolę odgrywała stabilizacja polityki przez: wprowadzenie praw własności, regulacje instytucjonalne, ubezpieczenia społeczne.

Nową ustawę o inwestycjach zagranicznych przyjęto w 1996 r. i znowelizowano ją w 2000 r. Zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi w 1996 r. obsługa projektów licencyjnych została przekazana władzom lokalnym. Dla inwestycji w priorytetowych sektorach wakacje podatkowe przedłużono do 8 lat, po tym okresie podatki wynosiły 10%. Zamiast dotychczas obowiązującego 10-procentowego podatku liniowego wprowadzono trzystopniową skalę podatku zatrzymanego (5, 7, 10%), która bazowała na statusie priorytetów inwestycyjnych.

Z kolei rozwiązania przyjęte w 2000 r. pozostawiały większą dowolność, jeśli chodzi o organizacyjną stronę inwestycji, np. konsolidację. Trzy poziomy taryf zostały zmniejszone odpowiednio do 3, 5 i 7%. Procedura powstawania nowych przedsiębiorstw dla zagranicznych inwestorów była ograniczona do niezbędnych formalności. Pewne sfery gospodarki pozostawiono w gestii inwestorów wietnamskich i państwa: sferę wojskową i obronność, zabytki dziedzictwa narodowego oraz ekologię i środowisko naturalne. Prawo z 2000 r. w większym stopniu doposzczało do inwestycji rodzimy prywatny kapitał. Nowe rozwiązania sprawiły, że zwłaszcza po 2004 r. zwiększył się w sposób znaczny napływ kapitału zagranicznego¹¹.

Nowe rozwiązania prawne Zgromadzenie Narodowe uchwaliło w 2005 r., a wśród nich Ogólne Prawo Inwestycyjne (General Investment Law) oraz Ujednolicone Prawo Przedsiębiorstw (Unified Enterprise Law)¹²; weszły one w życie 1 lipca 2006 r. Miały związek z ubieganiem się o przyjęcie Wietnamu do WTO¹³. Stworzyły bardziej dogodne warunki do inwestowania, zawierały gwarancje chroniące przed nacjonalizacją czy konfiskatą. Aż 49 państw zainwestowało w Wietnamie.

¹⁰ Dixon Ch., *Development lessons of the Vietnamese transitional economy*, „Progress in Development Studies” 2003 nr 3,4, s. 291.

¹¹ *Vietnam achievements in attracting foreign direct investment (FDI)*, http://www.mofa.gov.vn/en/tt_baochi/nr041126171753/ns051202110107, 5.01.2009 r.

¹² Tamże.

¹³ Na temat konsekwencji wstąpienia Wietnamu do WTO zob.: V. Mazyrin, *Vietnam's International Commitments upon Entry into the WTO*, [w:] *Vietnam's New Order. International Perspectives on the State and Reform in Vietnam*, red. S. Balme, M. Sidel, Palgrave Macmillan, 2007, s. 88-103.

Z 45 państwami Wietnam podpisał porozumienie o unikaniu podwójnego opodatkowania. Wietnam również podpisał zobowiązania zbiorowe w tej sprawie z ASEAN (AIA), MIGA i Konwencją z Nowego Jorku. Ten ostatni 5-letni okres zawoocował przyciągnięciem nowego kapitału inwestycyjnego na kwotę ponad 18 mld dol., z tej kwoty zrealizowano 13,6 mld dol. na inwestycje proeksportowe, zwiększające konkurencyjność wietnamskiej gospodarki. Ministerstwo Spraw Zagranicznych podaje dane dotyczące zysków dla gospodarki wietnamskiej z tytułu napływu kapitału BIZ: dają one 14% PKB, stanowią ponad 20% społecznego kapitału inwestycyjnego, ponad 1/3 całkowitego obrotu kraju z tytułu eksportu, nie licząc eksportu ropy naftowej. Za ostatnie 5 lat ten sektor wypracował ok. 1 mld dol. budżetu państwa i bezpośrednio przyczynił się do stworzenia 800 tys. miejsc pracy, pośrednio zaś – 2 mln¹⁴.

Prawo chroni tradycję i kulturę Wietnamu, w niektórych branżach (bezpieczeństwo, bankowość i finanse, kultura i informacja, edukacja i niektóre inne) stawiane są dodatkowe warunki dla inwestorów. Przyjęte rozwiązania prawne eliminują wszelką dyskryminację cenową, upraszczają procedury rejestracji. Wszelkie inwestycje powyżej 300 mld, które nie są na liście sektorów specjalnych muszą być zarejestrowane i korzystają ze wszelkich praw i udogodnień.

Warto zaznaczyć, że prawa własności intelektualnej chronione są przez Kodeks cywilny z 1995 r., ale dodatkowo w listopadzie 2005 r. przyjęto ustawę o ochronie własności intelektualnej, która weszła w życie 1 lipca 2006 r. Wietnam stworzył dogodne warunki dla przyciągania kapitału inwestycyjnego BIZ, a trzy sprzyjające temu umowy międzynarodowe to: ASEAN Investment Area (AIA), dwustronne porozumienie z USA (BTA) oraz umowa akcesyjna do WTO.

5. Pochodzenie bezpośredniego kapitału zagranicznego w krajach CLV

Źródłem kapitału inwestycyjnego, zwłaszcza w pierwszym okresie transformacji, w Laosie, Kambodży i Wietnamie były głównie państwa regionu: Korea Południowa, Japonia, Chiny, Hongkong i Tajwan oraz ASEAN. W Kambodży w latach 1994-1999 kapitał inwestycyjny z państw ASEAN stanowił ok. 54% ogólnej wartości kapitału inwestycyjnego, państw Północnej Azji – 26% i państw OECD – 20%. W 2005 r. geografia pochodzenia kapitału znacznie się zmieniła – 76% inwestycji pochodziło z regionu Północnej Azji, w tym aż 66% były to inwestycje chińskie, z ASEAN – 19%, a z państw OECD – 4%. Chińskie inwestycje to głównie przemysł odzieżowy, dwie chińskie kompanie zainwestowały w rafinerie. Zaintere-

¹⁴ *Vietnam achievements in attracting foreign direct investment (FDI)*, http://www.mofa.gov.vn/en/tt_baochi/nr041126171753/ns051202110107, 5.01.2009 r.

sowanie dotyczyło również hydroelektrowni, transportu kolejowego, wydobycia ropy i gazu ziemnego.

W Laosie inwestycje państw ASEAN na początku lat 90. stanowiły ponad 55%, z czego ponad połowa stanowiły inwestycje tajlandzkie. Na początku 2005 r. inwestorzy z państw ASEAN nadal stanowili dużą część – ponad 40%. Dopiero w ostatnich latach wzrosły znacznie inwestycje chińskie i koreańskie. Natomiast inwestycje z państw OECD wzrosły z 15% w latach 1988-1994 do 32% w latach 2000-2004.

Tabela 1. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w okresie 1990-2007 (w mln dol. i procentach) w Kambodży, Wietnamie i Laosie na tle innych systemów gospodarczych jako % zakumulowanego kapitału brutto

Przepływy BIZ	1990-2000	2004	2005	2006	2007	1990-2000	2005	2006	2007
Laos									
Do kraju	50	17	28	187	324	27,6	3,0	17,7	26,1
Z kraju	3	–	–	–	–	–	–	–	–
Kambodża		131							
Do kraju	155	10	381	483	867	36,0	32,1	34,3	52,3
Z kraju	12	–	6	8	1	–	0,5	0,6	0,1
Wietnam									
Do kraju	1 322	1 610	2 021	2 360	6 739	29,4	11,6	11,6	25,4
Z kraju	–	–	65	85	150	–	0,4	0,4	–
Azja									
Południowo-Wschodnia									
Do regionu	22 198	35 245	39 091	51 243	60 514	14,0	18,7	20,2	19,6
Z regionu	7 497	16 978	13 790	22 232	33 466	4,5	6,7	8,9	11,0
Azja i Oceania									
Do regionu	76 754	171 178	210 572	274 291	320 496	7,9	10,0	11,0	10,6
Z regionu	37 528	89 931	79 531	141 147	194 754	3,9	3,8	5,7	6,5
Rozwinięte systemy gospodarcze									
Do krajów	130 755	283 641	316 444	412 990	499 747	9,2	11,4	12,5	12,6
Z krajów	52 928	120 008	117 579	212 258	253 145	3,8	4,3	6,5	6,4
Świat									
Wewnętrzne	492 605	717 695	958 697	1 833 324	1 833 324	7,7	9,7	12,9	14,8
Zewnętrzne	492 535	920 151	880 808	1 996 514	1 996 514	7,9	9,0	12,2	16,2

Źródło: UNCTAD, *World Investment Report 2008*, www.unctad.org/wir, 15.01.2009 r.

Źródła BIZ w Wietnamie są bardziej zróżnicowane. W ciągu lat wzrosła liczba inwestycji z państw Azji Wschodniej oraz OECD. W okresie 2000-2005 inwestycje państw Azji Wschodniej (tj. Chin, Hongkongu, Korei i Tajwanu) stanowiły 44% inwestycji, OECD – 36%, a państw ASEAN – 20%. Podpisanie w roku 2001 umowy handlowej ze Stanami Zjednoczonymi (BTA) pozwoliło również zwiększyć inwestycje amerykańskie. W latach 2001-2005 stanowiły one ok. 1,5%¹⁵.

¹⁵ Dane przedstawione w artykule na podstawie: *The Mekong Region, Foreign Direct Investment*, ADB August 2006, s. 31-32. Dla porównania na podstawie danych zamieszczonych w *ASEAN*

Tabela 2. Źródła BIZ w Kambodży*, Laosie i Wietnamie**, według regionów i państw, procentowo, w latach 1988-2005

Źródło	Kambodża 1994-2005	Laos 1988-2005	Wietnam 1988-2005	Kambodża 2005	Laos 2005	Wietnam 2000-2005
Państwa OECD***	16,9	31,30	33,35	4,4	31,9	36,1
Australia	0,8	14,82	3,9	0,9	0,20	4,8
Kanada	1,3	0,49	0,5	0,8	0,0	0,4
Francja	3,8	7,88	3,05	1,1	31,67	0,3
Niemcy	0,0	0,09	0,75	0,0	0,0	0,9
Japonia	0,4	0,50	14,35	0,0	0,01	19,6
Holandia	0,3	2,07	5,9	0,0	0,0	10,2
Szwecja	0,2	0,25	0,6	0,0	0,0	0,2
Wlk. Brytania	3,3	0,55	1,85	0,9	0,01	0,5
Stany Zjednoczone	6,6	1,62	2,25	0,6	0,0	1,0
Pozostale	0,3	3,03	0,2	0,0	0,01	1,5
ASEAN	46,8	49,13	21,5	19,5	41,24	19,8
Indonezja	1,2	0,09	0,9	0,0	0,0	0,9
Malezja	35,1	7,20	3,1	3,8	0,25	3,2
Filipiny	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Singapur	4,7	0,97	14,15	3,7	0,01	12,5
Tajlandia	5,2	32,27	2,85	11,9	37,4	2,8
Wietnam	0,5	8,58	–	0,0	3,58	–
Kambodża	–	0,04	0,0	–	0,0	0,0
Laos	0,00	–	0,05	0,0	–	0,1
Azja Płn. i ChRL	36,2	9,92	37,35	76,2	3,8	43,7
ChRL	15,7	7,06	2,4	66,2	3,08	4,4
Hongkong	4,4	0,00	5,25	0,2	0,0	0,8
Korea Płd	6,4	1,53	12,1	8,2	0,73	15,7
Tajwan	9,6	1,33	17,6	1,5	0,0	22,8
Inne	0,1	9,66	4,97	0,0	23,06	0,4
Ogólnie w %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ogólnie (mln. USD)	5 487,0	5 686,0	50 318	1 050	1 166	13 930
						2005 – 5 800

* W przypadku Kambodży dane za lata 1994-2005.

** W przypadku Wietnamu zamiast danych za 2005 r. dane szacunkowe za okres 2000-2005, podana jest jedynie ogólna wartość BIZ za 2005 r.

*** Państwa OECD: Europa, Australia, Nowa Zelandia i Japonia.

Źródło: zestawienie własne na podstawie: *Vietnam Statistics – the latest information of FDI*, <http://www.vietnampartners.com/Statistics-FDI.htm>; *The Mekong Region. Foreign Direct Investment*, ADB Institute August 2006, s. 53-55.

Statistical Pocketbook 2006: Inwestycje państw ASEAN w Kambodży w 1995 – brak danych, 2002 – 2,1%, 2003 – 1,2%, w 2004 – 12,2 %; w Laosie – w 1995 r. – 7,4%, 2002 r. – 31,1%, w 2003 r. – 15,3%, w 2004 r. – 13,4%; w Wietnamie w 1995 r. – 21,8%, w 2002 r. – 16,7, w 2003 r. – 6,9 i w 2004 r. – 2,9%.

6. Struktura inwestycji

W Kambodży w okresie 1994-1999 inwestycje koncentrowały się w sferze usług i turystyki. Potem zwiększyły się w przemyśle tekstylnym, a inwestycje z Chin, Korei, Tajwanu i Hongkongu na początku XXI wieku stanowiły w tej grupie do 90%.

W Laosie dominowały inwestycje w górnictwie i energetyce. W ostatnim okresie zwiększyły się w przemyśle leśnym i plantacjach. W budowę hydroelektrowni inwestują sąsiedzi: Tajlandia, Kambodża i Wietnam. W Laosie, o czym wspominało w pierwszej części artykułu, nie ma takich ułatwień i zachęt jak w Kambodży, zatem tu inwestycje w przemysł odzieżowy i tekstylny nie są takie duże.

W Wietnamie oprócz BIZ ważną rolę wspomagającą inwestycje odgrywa ODA (Official Development Assistance). Inwestycje w ramach ODA dotyczą głównie infrastruktury i sfery socjalnej. Program ODA zaczął działać od 1975 r. i do 1993 r. polegał głównie na wspomaganiu niewielkich inicjatyw za pośrednictwem kilku agencji ONZ. Kiedy w połowie lat 90. unormowano stosunki z większością państw napływ pomocy w ramach ODA gwałtownie się zwiększył. W latach 1999-2006 różne formy ODA osiągnęły wartość 6 234,68 mln dol. Tabela 3 pokazuje porównanie wartości różnych form w ramach ODA dla wszystkich omawianych państw.

Tabela 3. Inwestycje w ramach ODA w 2006 r. dla państw CLV

Kambodża	Laos	Wietnam
2006 r. – 106,28 mln dol.	2006 – 64,07 mln dol.	2006 – 562,91 mln dol.
1999-2006 – 1330,24 mln dol.	1999-2006 – 1306,03 mln dol.	1999-2006 – 6234,68 mln dol.

Źródło: http://www.mofa.go.jp/policy/oda/data/01ap_ea01.html.

Tabela 4. Podział procentowy BIZ z przeznaczeniem na poszczególne działy gospodarki w roku 2005 w państwach CLV

Kambodża	Laos	Wietnam
Rolnictwo – 2,55	rolnictwo – 38,83	ropa naftowa – 19,8
Górnictwo – 17,1	górnictwo – 45,94	rolnictwo i leśnictwo – 5,93
Przemysł lekki – 59,58	przemysł lekki – 6,35	przemysł lekki – 41,93
Przetwórstwo rolne – 11,25	rzemiosło – 5,04	(w tym tekstylny i odzieżowy – 11,23)
Przemysł odzieżowy – 46,5	leśnictwo – 1,31	budownictwo – 16,74
Budownictwo – 3,38	usługi – 8,88	usługi – 15,59
Elektryczność i gaz – 7,05	(w tym hotele i restauracje – 1,58,	(w tym hotele i turystyka – 8,37)
Usługi – 10,42	handel – 7,02)	
Turystyka – 9,77		
Ogólnie: 100,0	ogólnie: 100,0	ogólnie: 100,0
W mln dol.: 1050	w mln USD: 1166	w mln USD: 5800

Źródło: zestawienie własne na podstawie: *Vietnam Statistics – the latest information of FDI*, <http://www.vietnampartners.com/Statistics-FDI.htm>; *The Mekong Region. Foreign Direct Investment*, ADB Institute August 2006, s. 56-58.

W ramach ODA jest 20 dwustronnych kontrahentów, 25 międzynarodowych organizacji i 400 pozarządowych organizacji. Największymi są Japonia, Bank Światowy i ADB. Ci trzej dawcy stanowią 80% ogólnej pomocy dla Wietnamu. Projekty BIZ były zarejestrowane we wszystkich 50 prowincjach, ale ponad 70% wartości skoncentrowano w południowych ośrodkach: Ho Chi Minh, Dong Nai, Binh Duong oraz prowincji Baria-Vungtau oraz Hanoi. Ponad 2/3 zainwestowano w przemyśle i budownictwie. W niektórych gałęziach (przemysł naftowy, samochodowy, metalurgiczny) BIZ odgrywają główną rolę (tab. 4)

7. Podsumowanie

Wstąpienie nowych państw do ASEAN pozwoliło znacznie podnieść poziom inwestycji. Było to tym bardziej aktualne, że w roku 1997 normy akumulacji wśród nowych państw stawały je odpowiednio na 6. (Wietnam), 7. (Laos) i 9. miejscu (Kambodża). W Kambodży ta norma wynosiła zaledwie 16%. W tym samym czasie w Indonezji było to 31%, Tajlandii – 35%, Singapurze – 37%, a w Malezji nawet 43%. W Wietnamie była ona stosunkowo wysoka (29%), ale i tak ustępowała starym członkom ASEAN¹⁶.

Ze względu na wielkość BIZ kraje biedne ASEAN przez długi czas pozostawały w cieniu „starych” członków. Przypadało na nie np. w 1997 r. 3 mld FDI, co stanowiło 10% całej objętości kapitału inwestycyjnego skierowanego w region Azji Południowo-Wschodniej¹⁷, na „starych” członków zaś przypadało pozostałe 90%, tj. 27,3 mld dol. kapitału inwestycyjnego.

Początkowo stare państwa ASEAN były największymi inwestorami w nowych państwach, ale widziały w nich peryferyjnych graczy. Najwięcej inwestycji kierowano do Wietnamu. W roku 1997 osiągnęły one wartość 547 mln dol., co stanowiło aż 58,5% inwestycji do nowych krajów ASEAN.

Kryzys finansowy 1997 r. w mniejszym stopniu niż w pozostałych państwach regionu odbił się na gospodarce Wietnamu, ale pośrednio dotknął Kambodżę i Laos¹⁸. Gdy państwa te stały się członkami ASEAN, wzrosła ich konkurencyjność. Szczególnie w okresie kryzysu w latach 1997-1999 do tych państw uciekał kapitał

¹⁶ W.W. Bojcow, *Nowyje czlieny ASEAN (Wietnam, Kambodża, Laos, Myanmar) i problemy ich adaptacji w soobszczestwie*, [w:] *Indokitaj tendencji razwitiya*, red. IN. Biektimorow, W.A. Dolnikow, Moskwa 2007, s. 10-11.

¹⁷ W.W. Bojcow, wyd. cyt., s. 12.

¹⁸ W Laosie inflacja w 1998 r. wzrosła do 90%, a następnie w 1999 r. do 130%. Było to związane z pewnym uzależnieniem od gospodarki Tajlandii. Makroekonomiczne wskaźniki uległy poprawie dopiero w 2000 r., kiedy państwo odzyskało kontrolę nad polityką fiskalną; R.B. St John, *Revolution, Reform and Regionalism in Southeast Asia. Cambodia, Laos and Vietnam*, Routledge Contemporary Southeast Asia Series, London, New York 2007, s. 156.

tajwański i południowokoreański, który wcześniej ulokowany był w Indonezji, Malezji i na Filipinach¹⁹.

Państwa indochińskie starały się stworzyć sprzyjający klimat dla inwestycji zagranicznych, chociaż konkurencja z Chinami, ze względu na zasoby siły roboczej i obszerny rynek wewnętrzny, stawała się coraz trudniejsza. Konkurencyjność Chin zwiększyła się zwłaszcza po wejściu Chin do WTO²⁰. Wśród najpoważniejszych inwestorów Wietnamu w okresie minionych 20 lat należy wymienić rozwinięte państwa regionu: Koreę Południową, Singapur, Tajwan, Japonię, Hongkong, obecnie rosną też inwestycje amerykańskie, chińskie i kanadyjskie. W Kambodży najważniejszymi inwestorami były: Malezja, Singapur i Tajwan, natomiast w Laosie: Australia, Malezja, Chiny, Tajlandia i Wietnam.

Biorąc pod uwagę przedstawione warunki dla inwestowania kapitału zagranicznego, można stwierdzić, że spośród trzech państw najbardziej liberalne warunki ma Kambodża. Jeśli chodzi o indeks wolności gospodarczej za 2009 r., Kambodża znajduje się na 106. miejscu spośród 183 państw, a wśród państw regionu Azji i Pacyfiku na 21. miejscu spośród 41 państw²¹. Kłopot sprawia jednak niedoskonała infrastruktura, korupcja oraz brak stabilności politycznej w tym państwie, co zgodnie podkreślają analitycy²². Pod względem atrakcyjności inwestycyjnej Laos jest najsłabszym państwem spośród omawianych w artykule i w dodatku, podobnie jak Kambodża, jest krajem bardzo słabo rozwiniętym. Biorąc pod uwagę system polityczny przypomina Wietnam. W obu państwach partią rządzącą, dominującą w systemie, jest partia komunistyczna. Gdy w 2006 r. w Laosie miały miejsce wybory do parlamentu, na 115 miejsc aż 114 przypadło partii komunistycznej²³. W indeksie wolności gospodarczej znajduje się na 150. miejscu oraz na 35. miejscu w regionie.

Jak wspomniano, Wietnam najlepiej wykorzystuje kapitał zagraniczny, jest państwem najsilniejszym w grupie CLV i najbardziej stabilnym, w dodatku bardzo aktywnym na arenie międzynarodowej. Niemniej jednak w ocenie Fundacji Heritage poszczególne komponenty składające się na miejsce w rankingu dały Wietnamowi dopiero 145. miejsce na świecie i 32. w regionie. Krytykowana jest procedura uzyskiwania każdorazowo zgody na inwestycje, korupcja czy zbyt ni biurokracyzm procedur. Wszystkie 3 państwa znalazły się w grupie systemów gospodarczych raczej nieliberalnych (*mostly unfree*), chociaż poprawiły wskaźniki brane pod uwagę przy konstruowaniu rankingu, co oznacza, że systematycznie robią postępy w procesie modernizowania gospodarki.

¹⁹ A.A. Rogożin, *Inostrannyj kapital w stranach Indokitaja massztaby i dynamika*, [w:] *Indokitaj tendencji razwitija...*, s. 28.

²⁰ Na ten temat zob. m.in.: W. Wing Thye, W.J. McKibbin, *Konsekwencje przystapienia Chin do WTO dla krajów sasiednich*, „Zeszyty Bre Bank-CASE” nr 69, Warszawa 2003.

²¹ *2009 Index of Economic Freedom*, <http://www.heritage.org/Index>, 5.02.2009 r.

²² Zob. m.in.: N. Freeman, wyd. cyt.

²³ R.B. St John, *Laos: Power Trumps Reform, Foreign Policies in Focus*, <http://www.ftpi.org/fpiftxt/3831>, 1.02 2009 r.

Literatura

- 2009 *Index of Economic Freedom*, <http://www.heritage.org/Index>.
- ASEAN Statistical Pocketbook 2006*, http://www.mofa.go.jp/policy/oda/data/01ap_ea01.html.
- Bojcow W.W., *Nowyje czlieny ASEAN (Wietnam, Kambodża, Laos, Myanmar) i problemy ich adaptacji w soobszczestwie*; A.A. Rogożin, *Inostrannyj kapital w stranach Indokitaja massztaby i dynamika*, [w:] *Indokitaj tendencji razwitija*, red. I.N. Biektimorow, W.A. Dolnikow, Moskwa 2007.
- Dixon Ch., *Development lessons of the Vietnamese transitional economy*, „Progress in Development Studies” 3,4 (2003).
- Freeman N., *The right materials*, http://www.fdimagazine.com/news/fullstory.php/aid/2111/The_right_materials.html.
- Informacja na temat sytuacji w Laosie przedstawiona na forum WTO*, http://www.wto.org/english/news_e/news04_e/laos_28_oct04_e.htm.
- Law on the Promotion of Foreign Investment*, 22.10.2004, <http://invest.laopdr.org/investlaw04.pdf>.
- St John R.B., *Laos: Power Trumps Reform, Foreign Policies in Focus*, <http://www.ftpif.org/fpiftxt/3831>.
- St John R.B., *Revolution, Reform and Regionalism in Southeast Asia. Cambodia, Laos and Vietnam*, Routledge Contemporary Southeast Asia Series, London, New York 2007.
- The Mekong Region, Foreign Direct Investment*, August 2006, ADB Institute.
- Vietnam achievements in attracting foreign direct investment (FDI)*, http://www.mofa.gov.vn/en/tt_baochi/hr041126171753/ns051202110107.
- Vietnam Statistics – the latest information of FDI*, <http://www.vietnampartners.com/Statistics-FDI.htm>.
- Vietnam's New Order. International Perspectives on the State and Reform*, red. S. Balme, M. Sidel, Palgrave Macmillan, 2007.
- Vo Tri T., *Can The CLV Effectively engage in the ASEAN integration*, Paper for presentation at the Seminar „Accelerating Development in the Mekong Region – the Tole of Economic Integration”, Siem Reap, 26-27 June 2006, s. 9.
- Wing Thye W., McKibbin W.J., *Konsekwencje przystapienia Chin do WTO dla krajów sąsiednich*, „Zeszyty Bre Bank-CASE” nr 69, Warszawa 2003.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN THE NEW MEMBERS OF THE ASEAN: CAMBODIA, LAOS, VIETNAM (CLV)

Summary

Entering ASEAN association by Indo-Chinese countries: Vietnam (1995), Laos (1997), Cambodia (1999) enabled to raise a level of foreign direct investment (FDI). For those countries it was a huge chance to develop and to join integration processes of the region. Indochina countries have made an effort to create favourable climate for foreign investments. However, in each of those countries conditions of locating FDI differ. Among those three countries the most liberal conditions are offered by Cambodia, but Vietnam, due to political stability, its potential and international activity, attracts the greatest number of investors. At the beginning the majority of investments derived from countries in the region, foremost ASEAN countries. Currently the sources of capital are more diverted, which is particularly visible in Vietnam. Among three researched Indochina countries Cambodia (2004) and Vietnam (2007) are WTO members.